

Sloboda medija i represija kulturnog sadržaja u kontekstu vladavine prava i pregovaračkog poglavlja 23 u procesu pristupanja Srbije Evropskoj uniji

Marija Murgaški

Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

SAŽETAK

Rad se bavi istraživanjem stanja slobode medija i represije nad kulturnim sadržajem u Republici Srbiji, kao i način na koji ovi faktori utiču na proces pristupanja Evropskoj uniji. Poseban fokus stavlja se na pregovaračko poglavlje 23 - Pravosuđe i osnovna prava, koje obuhvata pitanja vladavine prava, zaštite osnovnih prava i slobode izražavanja. Medijski pluralizam i sloboda medija predstavljaju ključne pokazatelje stanja vladavine prava i demokratije. Evropska komisija u izveštaju za 2025. godinu konstatuje da je slobodno, nezavisno i profesionalno delovanje medija u Srbiji ograničeno. Zastrušivanje novinara, učestali napadi na njih, netransparentno delovanje medijskih institucija uprkos izmeni medijskog zakonodavstva u junu 2025. godine i slučaj REM-a, samo su neki od problema koji se spominje u izveštaju. U radu se govori i o načinu na koji politički i institucionalni pritisci utiču na rad medija i kulturni sektor. Primer je kulturna manifestacija BITEF koja po prvi put od 1967. nije održan zbog izostanka institucionalne podrške. Metodologija rada zasnovana je na analizi diskursa i javnih dokumenata EU, čime rad ispituje u kojoj je meri vladavina prava prisutna, kao i sam proces ispunjavanja kriterijuma za članstvo u EU. Analiza pokazuje da napredak Republike Srbije ka članstvu u Evropskoj uniji zavisi od sprovođenja suštinskih reformi u oblasti slobode medija, institucionalne transparentnosti i zaštite kulturnog izražavanja, u skladu sa poglavljem 23.

Kada je Republika Srbija 2008. potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa Evropskom unijom, a zatim podnela i zvaničan zahtev za članstvo u Evropskoj uniji 2009. godine, niko nije ni mogao da pretpostavi da će proces toliko dugo trajati. Tadašnji potpredsednik Evropske komisije Žak Baro, izjavio je da Srbija mora da bude strpljiva, procenjujući da će ovaj proces trajati od pet do sedam godina.¹ Međutim, 17 godina kasnije, može se zaključiti da nismo puno napredovali u pregovorima. Od kada je 2012. godine dobila status kandidata, Srbija je otvorila 22 poglavlja, a zatvorila samo dva. Od 2021. godine, napredak nije zabeležen sa obzirom na to da nijedno poglavlje nije ni zatvoreno, ni otvoreno. Iako je postojala šansa za otvaranje preostala tri poglavlja u klasteru 3 (10, 16 i 19), to ipak nije bio slučaj, jer otvaranje istih zavisi od stanja vladavine prava, odnosno poglavlja 23 i 24. Proces pregovaranja za ulazak u Evropsku uniju zapravo je potpuno usklađivanje i sprovođenje pravnih tekovina EU sa ciljem da nova članica primenjuje politike EU, odnosno, prilagođavanje zemlje na standarde Evropske unije. Dakle, da bi Srbija ostvarila svoj cilj pristupanja, ona mora da reformiše sve oblasti koje nisu u skladu sa vrednostima Evropske unije, čime će zatvoriti sva poglavlja u procesu pregovora (ili prostije rečeno, usvojiti model funkcionisanja država) i postati

punopravna članica. Ipak, kao što se može videti, ovaj proces je izuzetno dug, a očekivani rezultati se neprestano odlažu. Može se uočiti da Srbija najviše problema ima pri poglavljima 23 (Pravosuđe i osnovna prava), i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost). Ova poglavlja su politički problematična, i jasno je da se stanje u državi ne reflektuje u odnosu na same vrednosti EU koje obuhvata vladavinu prava i poštovanje ljudskih prava. O tome, pored godišnjeg izveštaja Evropske komisije za države kandidate, govori i izveštaj o vladavini prava koji izlazi za celu EU, a od 2024. uključene su i neke države kandidati. Vladavina prava jedna je od osnovnih načela demokratije, koje bi Republika Srbija trebalo da poštuje, jer po državnom uređenju i jeste demokratija, definisana ustavom. Vladavina prava podrazumeva da pravosuđe bude nezavisno i nepristrasno, da su svi jednaki pred zakonom, da postoji pravna sigurnost, da su osnovna prava delo-tvorno zaštićena i da se korupcija efikasno suzbija. Iako, u teoriji, država nastoji da se pridržava ovih načela, istraživanja, pa i sam izveštaj iz 2025. godine, govore drugačije. Politički pritisak na sudstvo i tužilaštvo je i dalje visoko, a institucije, poput Visokog saveta sudstva, ostaju pasivne, ne reagujući prikladno. Evropska komisija izražava posebnu zabrinutost za autonomiju tužilaštva, kao i efikasnost i poverljivost istraga u toku. Poverljive informacije do kojih dolaze određena lica koja nisu uključena u istragu, predstavljaju samo jedan vid nepoštovanja zakona, i nejednakost lica pred istim. U izveštaju se navodi da je opšti utisak javnosti o korupciji vrlo negativan, čemu u prilog ide i činjenica da je u 2025. Godini, našavši se na 116. mestu po Indeksu percepcije korupcije (CPI)², koji izdaje *Transparency International*, ostvarila najlošiji rezultat u prethodne dve decenije, a čak je, po prvi put, najgore i rangirana u odnosu na zemlje u regionu. U ovakvim uslovima, uloga medija i nivo informisanosti građana dobijaju poseban značaj, međutim, dostupni izveštaji i istraživanja ukazuju na to da ovaj segment nije na zado-voljavajućem nivou, naročito u prethodnom periodu. Sloboda medija ključni je indikator vladavine prava u jednom društvu. Članovima 50 i 51 Ustava, sloboda medija i pravo na informisanost garantuju se građanima Republike Srbije, što podrazumeva da novinari mogu da rade bez pritiska i mešanja vlasti, ali i da građani imaju pristup pouzdanim, tačnim i pravovremenim informacijama. Međutim, to pravo se sve češće narušava upravo od strane vlasti, iako bi njena uloga trebalo da bude obezbeđivanje uslova za slobodan rad medija. Prvi pomenuti aspekt - rad novinara bez pritiska, upravo je u prethodnih godinu i nešto dana najviše i doveden u pitanje. Prema podacima *Reportera bez granica*,³ u periodu od skoro godinu dana zabeleženo je 89 napada na novinare i novinarke, od čega je polovina bila od strane pripadnika policije. Ugrožena bezbednost bilo kog stanovnika direktno se kosi sa vrednostima koje ne zastupa samo demokratska država, već i međunarode konvencije o ljudskim pravima kojima je Srbija pristupila. Novinari koji su se našli na građanskim protestima izveštavajući sa njih, ili na okupljanjima organizovanim od strane aktera povezanih sa vladajućim strukturom, uključujući i predstavnike vlasti, bili su sprečeni da rade svoj posao, a neki čak i privedeni. Zabeleženi su i slučajevi uništavanja opreme. U septembru 2025. godine, tokom čega je narušena autonomija Univerziteta u Novom Sadu, pripadnici policijskih snaga zadržali su pojedince u zgradi Rektorata, među kojima su se našli i članovi studentske redakcije Blokada Info, prilikom čega im je zaplenjena oprema. Ovi slučajevi napada nisu sankcionisani, a u javnom diskursu često su praćeni izjavama državnih službenika i pojedinih medija u kojima se negativno predstavljaju napadnuti novinari dok se postpanje policijskih snaga opravdava. Pored fizičkih obračuna, u manjini nisu bili ni verbalni. Nezavisna medijska kuća N1 postala je jedna od

najvećih meta predstavnika vlasti, okarakterisana kao akter koji deluje protiv državnih interesa. *Mapping media freedom*⁴ izdvojio je 12 slučajeva, među kojima se nalazi i email pretnja o pucnjavi u aprilu mesecu 2025. godine, online pretnje smrću na članak koji govori o predsednikovom obeležavanju medijske kuće kao čist terorizam u junu mesecu, kao i pretnje smrću u februaru tokom prenosa uživo sa jednog od pro režimskih događaja. Iz ovih slučajeva može se zaključiti da cenzura prevladava u medijskom svetu u Srbiji, i da nezavisni mediji koji prenose drugačiji narativ od onoga što sistem nalaže, bivaju sankcionisani. U izveštaju za 2025. godinu, jasno je napomenuto da je sloboda izražavanja ugrožena od strane visokih zvaničnika koji ne propuštaju priliku da uzvrate ne samo različitim komentarima, već i pretnjama. Još jedan razlog za zabrinutost u pogledu bezbednosti novinara i njihovih izvora jeste kontinuirana nezakonita upotreba naprednih špijunskih alata i ciljanih haker-skih napada. Organizacija *Amnesty International* otkrila je da su uređaji dvoje novinara BIRN-a bili zaraženi špijunskim softverom Pegasus, čime se direktno ugrožava sloboda i novinara i pojedinaca. 5 Uprkos promeni medijskog zakonodavstva u junu 2025. godine sa ciljem približavanja pravnim tekočinama EU i ubrzanju procesa pregovora, u praksi se ništa nije promenilo. Postoji izvestan jaz između teorije i prakse, ali i u samoj izmeni zakona: prema pisanju NUNS-a (Nezavisno udruženje novinara Srbije) sam proces izmene zakona doneo je i mnoge neregulativnosti: netransparentne konsultacije sa medijima u Srbiji, samo kašnjenje čitavog procesa izmene, a i sami zakoni koji dozvoljavaju zloupotrebu i ograničavanje slobode izražavanja. NUNS i njegovi sagovornici ističu da je ovakva izmena zakona zapravo samo ulepšavanje već postojećih, i obmanjivanje javnosti o postignuću konkretnog napretka. Drugim rečima, pokušaj ispunjavanja obaveza obećanih zvaničnicima EU. Iako je nakon izmena iz 2023. omogućeno da preduzeća u državnom vlasništvu budu vlasnici medija, uvedene do-datne mere o zaštiti medijskog pluralizma, prema izveštaju, moraju biti primenjene u praksi. 6 Medijski pluralizam podrazumeva postojanje raznovrsnih i nezavisnih izvora informacija i mišljenja, koji omogućavaju građanima da budu objektivno i sveobuhvatno informisani. Korisnici telekomunikacionog operatera Telekom Srbija, najvećim delom u vlasništvu države, nemaju pristup nezavisnim televizijskim kanalima poput N1 ili Nova TV. Pojedini mediji, kao i državni javni servis, izveštavaju o aktuelnim događajima ili veoma sažeto, ili potpuno zanemaruju pojedina dešavanja, što je dovelo do studentske dvonedeljne blokade RTS-a. Ograničeno izveštavanje samo je jedan vid manipulacije informacijama, a politički pritisak na medije stvara ograničen medijski pluralizam. Iako se novo-uvodenim medijskim zakonima poboljšava nezavisnost državnih medija, jasno je da se one nalaze pod konstantnim pritiskom državnih institucija i vladajuće političke stranke. U prilog ovoj tvrdnji ide činjenica da je u 2024. godini, 94% vremena emitovanja u centralnim informativnim emisijama RTS-a obuhvatalo je vladajuću većinu, u odnosu na 6% vremena emitovanja za opozicione stranke.⁷ Rad medijskih institucija, uključujući regulatorna tela, karakteriše nedovoljna transparentnost i efikasnost. Skupština nije izabrala novi Savet Regulatornog tela za elektronske medije (REM) u zakonodavnom roku, do 4. novembra 2024. godine, zbog čega je Srbija od tada ostala bez regulatornog tela koje donosi odluke u oblasti medija. Nadležni skupštinski odbor raspisao je poziv za predlaganje kandidata tek 25. novembra 2024. godine, ali je sedam od ukupno 18 kandidata povuklo svoje prijave ukazujući na nepravilnosti koje nisu otklonjene, nakon čega je poziv poništen. U maju je raspisan novi konkurs, ali ni on se nije uspešno završio. Nakon izbora predstavnika REM-a, četvoro njih je podnelo ostavku.

Trenutno su mesta upražnjena, i dok vlada Srbije tvrdi da je sve bilo zakonski regulisano, NUNS odbija da učestvuje u daljem procesu. Izveštaj Evropske komisije o vladavini prava ocenjuje mere za uvećanje transparentnosti o vlasništvu i javnom finansiranju medijskog sektora kao delom implementirane. Razlog za to jeste problem transparentnosti dodeljivanja sredstava kroz konkurse sa kojim se Srbija suočava duži vremenski period. Praksa pokazuje da su određena sredstva dodeljena medijima bliskim sa predstavnicima vlasti, kao što je to slučaj sa konkursom koji je raspisao grad Vranje.⁸ Dodatno, delovanje medija je, pored regulatornih i institucionalnih ograničenja, često uslovljeno i finansijskim izazovima. Ovi primeri prakse pokazuju da javni konkursi nikada nisu bili privatniji. U studiji *Vežbe iz anatomije kulture*, u izdanju Asocijacije *Nezavisna kulturna scena Srbije*, analizirani su javni konkursi za kulturu tokom prethodnih 10 godina. Rezultati dobijeni nakon desetogodišnjeg monitoringa, bili su krajnje ra-žočaravajući za istraživače. Pravilnici po kojem se sprovode konkursi i sprovedeni konkursi znatno se razlikuju. Pored toga što je fond za kulturu znatno manji nego u zemljama Evropske unije, čak i u susednim zemljama poput Hrvatske i Slovenije, fondovi se dodeljuju sumnjivim organizacijama, bez poštovanja procedura definisanih kroz zakone. Autori su, posmatrajuće organizacije u kulturi kojima su dodeljivana sredstva, primetili nepravilnosti poput nepostojanja same organizacije u APR-u, delovanja van oblasti kulture, osnovane organizacije pred ili tokom raspisanog konkursa, organizacije sa podnesenom izjavom o neaktivnosti i organizacije koje nisu registrovane u gradu u kom se raspisuje konkurs. Projekti ovakvih organizacija ne bi smeli da budu razmatrani na konkursu uopšte, i ovakvi slučajevi ukazuju na ozbiljno kršenje zakonskih okvira državnih institucija, sve u cilju dodeljivanja sredstava problematičnim organizacijama, preko kojih dodeljena sredstva idu nepoznatim licima, za nešto za šta nisu namenjena. Brojne su nepravilnosti koje se takođe pojavljuju na ovakvim konkursima. Prema Uredbi o kriterijumima, merilima i načinu izbora projekta u kulturi, nadležni državni organ dužan je da objavi rezultate konkursa 60 dana po njegovom završetku. Od dvadeset analiziranih konkursa, objavljivanje rezultata za jedanaest konkursa kasnilo je više od sto dana, a rezultati konkursa za sufinansiranje projekata po-držanih na međunarodnim konkursima kasnili su čak 221 dan.⁹ Samo iz ovih činjenica, primetno je da politički kriterijumi nisu ispoštovani prilikom konkursa u kulturnom sektoru. Međutim, to nije jedini način na koji se kulturni sadržaj u Srbiji potiskuje radi održanja postojećeg poretka i lične dobrobiti pojedinaca. Izostanak podrške kulturnim manifestacijama ukazuje na sužavanje prostora za slobodno kulturno izražavanje. Nezavisna kulturna scena u Srbiji u prethodnoj godini pretrpela je izuzetne udare koji su doveli do otkazivanja i odlaganja pojedinih kulturnih manifestacija. Takav primer je i Beogradski Internacionalni Teatarski festival (BITEF) koji po prvi put od osnivanja 1967. nije održan. Ovaj festival važi za jedan od većih evropskih festivala koji je decenijama pratio savremenu pozorišnu umetnost i teatar. Otkazivanje ovakvog festivala, za stručnjake, ali i za širu javnost, predstavlja krah kulturne politike koja se već godinama bori za održavanje u Srbiji.¹⁰ Kultura je područje u kojem je slobodno izražavanje mišljenja uvek bilo dobrodošlo, i sama umetnost je mesto gde su mnogi pojedinci pronašli svoj izraz, dajući svoje mišljenje. Namernim gašenjem, državni aparat sistemski guši osnovno ljudsko pravo na izražavanje slobodnog mišljenja. Samo sprečavanje organizovanja dogodilo se sistemski. Pravni okviri festivala su prvobitno promenjeni, kako bi učestvovanje BITEF teatra u organizaciji samog festivala bilo značajno smanjeno. Sredstva za produkciju predstava su odlukom Sekretarijata za

kulturu Grada Beograda smanjena za 50%, a potom je i sama struktura organizacionog odbora promenjena. Sve ovo je dovelo do olakšane cenzure sadržaja i zabrane prikazivanja istog. Netransparentnost i odlaganje samog festivala su, kao i u slučajevima javnih konkursa, način na koji se dolazi do postepenog gašenja i institucionalne kontrole. Primer mešanja or-gana vlasti u domene delovanja kojima zakonski nema pravo odlučivanja pokazuje upravo ovogodišnji slučaj. Poznati švajcarski pozorišni reditelj, Milo Rau, koji je trebalo da predstavi dramu *Slučaj Peliko* pre-mijerno pred beogradskom publikom, među vladajućom strankom ocenjen je kao nedobrodošao, o čemu su pisali i evropski mediji, poput DPA (Deutsche Presse-Agentur). U članku se navodi kako zbog društvene angažovanosti ovog reditelja, kao i njegovim rečima na prošlogodišnjem festivalu o delovanju kompanije Rio Tinto, zbog koje su bili organizovani mnogi građanski protesti, pozivnica je morala biti poništena. Tako je festival prvo odložen, a zatim i otkazan. Milo Rau je ocenio da se "odlukom da se cenzuriše komad 'Slučaj Peliko' dovršava razaranje umetničke slobode jednog od najvećih evropskih festivala, koje traje već mesecima".¹¹ Umetnička sloboda deo je osnovnih prava koja vladavina prava treba da štiti. Sloboda mišljenja i izražavanja zagantovana je Ustavom Republike Srbije, a u istom tom Ustavu piše: "Vladavina prava se ostvaruje... povinovanjem vlasti Ustavu i zakonu".¹² Umetnička sloboda je specifičan deo vladavine prava, jer umetnost često izražava kritičke i društveno relevantne stavove. Kada država direktno ili indirektno utiče na umetnički sadržaj, kroz cenzuru, uskraćivanje finansiranja ili političke pritiske, jasno se pokazuje da institucije ne deluju nezavisno i da pravila nisu jednaka za sve. Time se narušavaju prava građana i deluje suprotno principima vladavine prava. Na osnovu brojnih izveštaja iz prethodnih godina, nedovoljna transparentnost u svim oblastima predstavlja jednu od ključnih prepreka Srbije na putu ka Evropskoj uniji, zbog čega je neophodno da državni organi ulože dodatne napore u reformu vladavine prava. Narušena transparentnost u radu nadležnih organa dodatno produbljuje problem vladavine prava, jer onemogućava javni uvid u procese donošenja odluka i stvara prostor za politički uticaj i neodgovornost institucija. Ovi problemi nisu nerešivi, no potrebna je izuzetna volja institucija i političkog vrha za ne samo formalnim rešenjima, već suštinskom implementacijom, kako bi se Srbija približila ulasku u Evropsku uniju. U izveštaju za 2025. Godinu, na više mesta je pomenuto da iako su zakoni doneseni, potrebna je doslednija implementacija istih. Ograničavanje medijskih i umetničkih sloboda nije slučajan proces, nastao nepažnjom, već rezultat sistemskog namernog gušenja radi održanja trenutnog sistema i dobrobiti pojedinaca. Nadležne institucije, odnosno zaposleni u njima, često se nalaze pred političkim pritiscima i ucenama. Inicijativa *Zajednica umetnosti i kulture* (ZUK) je tokom novembra i decembra 2025. godine prikupila skoro 40 anonimnih ili imenovanih svedočanstava radnika u kulturi koja beleže iskustva političke represije nastale u kontekstu studentskih i građanskih protesta. Drugim rečima, za medijske radnike i radnike u oblasti kulture postoji visoka verovatnoća da je njihova sloboda ugrožena u različitim aspektima. Ovakva činjenica pokazuje koliko je zapravo sloboda mišljenja ugrožena, kao i ljudska prava zagantovana Ustavom. Ukoliko, ipak, postoji prostor i volja za istinskom reformom sistema koji će nas navesti na put ka EU, potrebno je promeniti dosadašnje načine funkcionisanja. Regulatorna tela (primer: REM) moraju dobiti veću nezavisnost, kako bi svoj posao mogla da rade bez uticaja spoljašnjih faktora. Ova institucija je osnovana kako bi doprinela očuvanju, poboljšanju i zaštiti slobode mišljenja, no iz primera praksi ranije spomenutih, jasno je da je REM u nemogućnosti

obavljanja svoje funkcije, zbog neprestanog sistemskih ometanja. Potrebno je obezbediti transparentan i depolitizovani proces izbora njihovih članova, kao i garancije njihove profesionalne autonomije u radu, sa ciljem smanjivanja uticaja izvršne vlasti na donošenje odluka u oblasti medija. Time bi se povećalo poverenje javnosti u institucije i omogućilo doslednije sprovođenje zakona. Sankcionisanje krivih za napade na novinare trebalo bi da je jedan od primarnih ciljeva nadležnih organa, kao i sprečavanje novih napada brzom reakcijom i delovanjem. Stvaranje sigurnih uslova za rad i obezbeđivanje pravnih uslova za rad podstaklo bi slobodnije izveštavanje. Transparentnost javnih konkursa trebalo bi da je uslovljena samim nazivom ali iz prethodnih primera, primetno je da to nije slučaj. Veća transparentnost u radu institucija ogleda se u jasnim i javno dostupnim procedurama odlučivanja, posebno kada je reč o dodeli finansijskih sredstava medijima i kulturnim projektima. Objavljivanje kriterijuma, obrazloženja odluka i rezultata konkursa doprinelo bi smanjenju mogućnosti za zloupotrebe i politički uticaj, kao i poštovanje vremenskih rokova propisanih konkursom. Obezbeđivanje transparentnog i depolitizovanog procesa izbora članova REM-a, kao i garancije njihove profesionalne autonomije u radu, čime bi se smanjio uticaj izvršne vlasti na donošenje odluka u oblasti medija. Time bi se povećalo poverenje javnosti u institucije i omogućilo doslednije sprovođenje zakona. Nikakav napredak u procesu pregovora ne može biti ostvaren sve dok se ovi problemi istinski ne reše. No, pravo je pitanje da li je Vlada zapravo zainteresovana za ulazak Srbije u EU, ili je to samo formalno jedan od strateških ciljeva naše države. Uprkos zakonodavnim izmenama, mediji i kulturni sektor u Srbiji suočavaju se sa ograničenjima u slobodnom, nezavisnom i profesionalnom radu. Pluralizam medija i objektivno izveštavanje presudan je faktor za informisanje građana koji učestvuju u političkom životu jedne države, a pritisci na slobodne medije, direktno deluju na donošenje odluka. Ovakvi mehanizmi otvaraju prostor za represiju i direktno utiču na demokratiju pri čemu slobodni mediji imaju važnu ulogu u kontroli rada državnih institucija i ukazivanju na eventualne zloupotrebe. Sistemsko gašenje kulture deluje u cilju sprečavanja podsticanja formiranja kritičkog mišljenja, a cenzura istih utiče na slobodu mišljenja. U tom kontekstu, ovakvi nedostaci predstavljaju ozbiljnu prepreku u procesu evropskih integracija, budući da Evropska unija posebnu pažnju posvećuje poštovanju vladavine prava i zaštiti osnovnih sloboda u okviru Poglavlja 23. Bez suštinskog unapređenja slobode medija, transparentnosti institucija i zaštite kulturnog izražavanja, napredak u procesu pristupanja ostaje ograničen, jer formalne reforme bez dosledne primene ne mogu zadovoljiti standarde koje Evropska unija zahteva. Pitanje evropske integracije Srbije ne leži samo u formalnom usklađivanju propisa, već pre svega u stvarnoj posvećenosti vrednostima na kojima Evropska unija počiva.¹³ Vladavina prava, sloboda medija i zaštita kulturnog izražavanja predstavljaju suštinske elemente demokratskog poretka koji zahtevaju doslednu i iskrenu primenu u praksi. Sve dok ovo ne bude slučaj, ni Srbija neće postati deo Evropske unije. Izostanak konkretnih rezultata koje vidimo u analizi praksi u ovim oblastima ukazuje na postojanje dubokog jaza između posvećenosti Evropi i realnog opredeljenja. Ova razlika, između teorije i prakse, je upravo razlog usporavanja i ometanja napretka u pregovorima, jer Evropska unija insistira na konkretnim i održivim rezultatima, a ne samo na normativnim promenama. Iz tog razloga, dalji tok evropskih integracija Srbije u velikoj meri zavisi od spremnosti vlasti da sprovede suštinske reforme koje će obezbediti nezavisnost institucija, slobodan rad medija i razvoj

kulturnog pluralizma. U suprotnom, proces pristupanja ostaće na nivou ideje, bez stvarne transformacije društva u skladu sa evropskim standardima.

Literatura: Corruption Perceptions Index (2026) Preuzeto 28. marta 2026. <https://www.transparency.org/en/cpi/2025> European Commission. *2025 Rule of Law Report: Country Chapter on the Rule of Law Situation in Serbia*. Brussels: European Commission, 2025. https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=19b4038e69&attid=0.6&per-mmsgid=msg-f:1855271962736369081&th=19bf40053ca49db9&view=att&zw&disp=inline&acrob-PromotionSource=gmail_chrome-card European Commission. *Serbia 2025 Report*. Brussels: European Commission, 2025. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2025/serbia_2025_report_sr.pdf European Union wants Serbia to join. (2009) Preuzeto 15. marta 2026. sa https://www.upi.com/Top_News/International/2009/12/26/European-Union-wants-Serbia-to-join/UPI-55921261861798/ Karanović, Dunja. "Krah kulturne politike." *Lice ulice*, br. 18 (2026): 14–17. MapMF Alert Explorer (2026) Preuzeto 16. Marta 2026. https://www.mapmf.org/explorer?q=+N1&f.year=2025&f.country=Serbia&f.who_was_attacked=Journalist%28s%29%2Fmedia+work-r%28s%29,Media+company+or+publishing+house&f.exclude_id=33469,33636,33895,34304,33031,33041,33040,32937,33327,33283,33164,33591,33635,33000,32910,32907,33466&f.type_of_incident=Death+threat&show=list Milion i po evra za propagandu – decenija interesa javnosti ili režima. Preuzeto 16. Marta 2026. <https://slobod-narec.com/milion-i-po-evra-za-propagandu-decenija-interesa-javnosti-ili-rezima/> Nemačka agencija: Ugledni festival Bitef na udaru cenzure u Srbiji. Preuzeto 20. Marta 2026. <https://n1info.rs/vesti/nemacka-agencija-ugledni-festival-bitef-na-udaru-cenzure-u-srbiji/> Protests in Serbia: at least 89 attacks on journalists recorded by RSF in one year (2025). Preuzeto 15. Marta 2026. sa <https://rsf.org/en/protests-serbia-least-89-attacks-journalists-recorded-rsf-one-year> Prva godina bez BITEF-a: Scena je na ulici. Preuzeto 20. marta 2026. <https://www.masina.rs/prva-godina-bez-bitef-a-scena-je-na-ulici/> Serbia: BIRN journalists targeted with Pegasus spyware Preuzeto 16. Marta 2026. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/03/serbia-birn-journalists-targeted-with-pegasus-spyware/> Šta je sporno u predloženim izmenama medijskih zakona? Preuzeto 16. Marta 2026. <https://nuns.rs/sta-je-sporno-u-predlozenim-izmenama-medijskih-zakona/> Ugovor o Evropskoj uniji (konsolidovana verzija). Službeni list Evropske unije C 202/13. 2016. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2023/ueu_ufeu.pdf Vežbe iz anatomije kulture. Uredio Ivan Branković. Beograd: Asocijacija Nezavisna kulturna scena Srbije, 2024.